

Itämeri – geopoliittinen ongelma

A l p o J u n t u n e n

Valistuksen aikana fyysisen ympäristön tutkimus kehittyi maantieteeksi, jonka yhdeksi osaksi tuli geopolitiikka. Amerikkalainen Alfred T. Mahan toi tutkimuksissaan esille meren ja merenkulun merkityksen kansojen ja valtioiden kehitykselle. Hänen mielestään merivaltiot omaavat pysyvän edun mannervaltioiden nähden, koska meret ja vesireitit tarjoavat edullisimmat kuljetus- ja liikenneväylät. Mannervaltiot ovat sidottuja vaikeasti hyödynnettäviin ja kalliisiin maakuljetuksiin. Siksi merivaltioiden asukkaat ovat liikkuvaisia ja valmiimpia muutoksille kuin mannervaltioiden väestö. (Mahan 1890, 1897.)

Tätä ajattelulinjaa kehitti eteenpäin englantilainen Halford Mackinder. Hän jakoi maailman talasokratiaan (merivaltioihin) ja tellurokrotiaan (mannervaltioihin), joiden välillä vallitsee jatkuva kilpailu. Merivaltioiden johto kuuluu hänen mielestään anglosaksille ja mannervaltojen johto Venäjälle, joka on Euraasian mantereen suurin ja voimakkain valtio. (Mackinder 1904.)

Tämä venäläisiä mairitteleva idea sai hyvän vastaanoton, sillä tuossa vaiheessa venäläinen geopolitiikka oli kohonnut korkealle tasolle ennen kaikkea V.P. Semjonov - Tjan-Shanskin johdolla. Perusteellisissa tutkimuksissaan hän määritteli venäläisen geopolitiikan tehtävät. (Semjonov-Tjan-Šanski 1915, 1928) Tältä perustalta Venäjän suhdetta muuhun maailmaan ovat tarkastelleet lukuisat geopolitiikot, kuten LL. Solonevits, N. V Ustrjalov ja P.N. Savitski ja viimeksi Aleksandr Dugin (Dugin 1997). He kaikki katsovat Venäjän olevan mantereinen ja siten vastaavan Mackinderin käsitettä ”heartland”. He

myös näkevät merellisen lännen Venäjän selvänä vastakohtana. Vielä jyrkempänä vastakkaisuuden näkevät filosofit L.N. Gumiljov (Gumiljov 1993, 19-31) ja A. S. Panarin (Panarin 1999, 16-41), jotka haluavat tietoisesti korostaa Venäjän kulttuurista erilaisuutta merelliseen ja liberaaliin länteen. Fyysinen ympäristö on tietysti kaikkina aikoina ohjannut ihmiskunnan kehitystä, mutta lännen ja Venäjän ero ei ole niin valtava kuin Venäjän ainutlaatuisuutta saarnaavat profeetat väittävät. Seuraavassa esitän, ettei Venäjä ole ikuisesti tuomittu eroon lännestä ja alaisemalle kehitystasolle.

Itämeri – Venäjän väylä länteen

Itämeri on muodostanut valtakunnan tarunomaisesti perustamisesta lähtien Venäjän tärkeimmän yhteyden länteen. Pitkin Suomenlahtea Nevan suuhun purjehtivat varjagit jatkoivat matkojaan halki suomalais-ugrilaisten ja slaavilaisten heimojen asuttamien alueiden aina Bysanttiin asti. Varjagit perustivat jokien varsille siirtokuntia, jotka ylläpitivät yhteyksiä pohjoiseen Itämerelle ja etelään Bysanttiin. Itämeren ja Venäjän välinen yhteys heikkeni keskiajalla kirkon jakauduttua läntiseen ja itäiseen osaan. Ortodoksisesta Kiovesta kehittyi valtakunnan keskus, ja sen yhteydet Bysanttiin tulivat pohjoista ulottuvuutta tärkeämmiksi. Venäjän luoteiseen osaan jäi Novgorod huolehtimaan Itämeren yhteyksistä. Samanaikaisesti Rooman kirkon johdolla tapahtui Itämeren piirissä voimakasta taloudellista ja poliittista kehitystä. Kaupallinen toiminta keskittyi 1300-luvulta alkaen Hansa-liitolle, joka ohjasi koko Itämeren alueen taloudellista toimintaa. Hansalla oli edustajansa myös Novgorodissa. Venäjän jouduttua 1200-luvul-

la mongolien valtaan myös Novgorodin voima heikkeni ja Venäjä työnnettiin pois Itämereltä. Venäjän kehityksen kannalta oli merenkulun ja rannikkokulttuurin taantuminen käänteentekevä. Merellisten varjagien perustamasta Venäjästä muodostui mongolien johdolla sisämaa.

Vasta 1500-luvulla Moskovan johtama Venäjä oli vahvistunut siinä määrin, että se alkoi jälleen pyrkiä merelle. Iivana IV yritti käyttää hyväkseen ritarikuntavaltion hajaannusta saadakseen jalansijaa Baltiassa. Venäjän voimat eivät riittäneet rannikon pysyvään asettumiseen, eivätkä tällaiset tavoitteet olleet määrätietoisia, sillä Moskova piti tärkeämpänä tataarikaanikuntien kukistamista. Venäjän tärkein yhteys merelle ja länteen syntyi pohjoisen Arkangelin kautta. Siellä aloitteen tekijät olivat englantilaisia. Venäjän sydänalueiden kannalta pohjoinen reitti oli kuitenkin pitkä ja vaivalloinen. Se syrjäytyikin Pietari I:n alkaessa pyrkiä määrätietoisesti Itämerelle. (Vernadsky 1964, 64-65, Istorija severnogo krestjanstava 1984, 114-119, Juntunen 1999, 108-112.)

Pietari I:n onnistui liittää lähes koko Itämeren etelärannikko valtakuntaansa. Pietari oli länteen ja merenkulkuun suuntautunut. Hän halusi eroon manteeisesta ajattelutavasta ja siirsi siksi pääkaupungin Suomenlahden rannalle. On väitetty, että Pietari halusi muuttaa koko valtakunnan merelliseksi, mutta "Hollannin" rakentaminen Suomenlahden pohjukkaan epäonnistui. Laivoja voitiin rakentaa ja merimiehiä kouluttaa, mutta kaupallisen kulttuurin luominen ei onnistunut. Maassa ei ollut riittävästi kauppiaita eikä purjehtijoita, vaikka Arkangelin kauppiaatkin määrättiin muuttamaan uuteen pääkaupunkiin. Ulkomaankauppa ja kaupallinen merenkulku pysyivät vuosisatojen ajan ulkomaalaisten ja balttien käsissä. Muistettakoon, että vielä 1800-luvun lopulla Suomen suuriruhtinaskunnan kauppalaivasto oli suurempi kuin emämaa Venäjän kauppalaivasto. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa Venäjällä pyrittiin ennen muuta Sergei Witten johdolla määrätietoisesti kehittämään kaupallisia oloja ja kapitalismia. Yhteiskunnassa olikin tuolloin näkyvissä selviä kapitalismin, yritteliäisyyden ja liberalismin piirteitä.

Bolševikkivallankumous merkitsi taantumaa, jota voidaan pitää mongolimiehytykseen verrattavana.

Suunnitelmatalous oli pelkkää tuotantoa. Siitä puuttui rahan ja yrittämisen henki, jotka ovat luoneet kapitalismin, liberalismin ja demokratian. Marxilais-leniniläisen ideologian mukaisesti bolševikit suhtautuivat kaikkeen kaupallisuuteen ja liberaaliin ajatteluun jyrkän kielteisesti. Neuvostoliitto menetti myös lähes koko Itämeren rannikkonsa, mutta bolševikkien kannalta tällä oli enemmän strateginen kuin kaupallinen merkitys.

Voitto toisessa maailmansodassa ei juuri parantanut tilannetta. Turvallisuutensa varmistamiseksi Neuvostoliitto kehitti Itämeren laivastoa ja rakensi tukikohtia pitkin rannikkoa Kronstadtista Kaliningradiin. Suomenlahden pohjoisrannalta se vuokrasi Porkkalanniemen laivastotukikohdaksi voidakseen tarpeen vaatiessa sulkea Suomenlahden kaikelta meriliikenteeltä. Maailmanpoliittisen tilanteen vakiinnuttua ja ns. Geneven hengen parannettua suurvaltasuhteita Neuvostoliitto luovutti tukikohdan takaisin Suomelle. (Leskinen & Silvast 2001, 311-327.)

Baltian maille sodan jälkeinen kehitys merkitsi taantumaa. Itsenäisyyden aikana niiden kauppa ja merenkulku olivat kehittyneet nopeasti, mutta Neuvostoliiton valloitus ja sitä seurannut miehitys lopettivat yhteydet, jotka ovat välttämättömiä kaupalle ja merenkululle. Näin Baltian maista tuli Moskovan johtaman "heartlandin" aputalouksia.

Neuvostoliiton hajoamisen seuraukset

Kaikki muuttui v. 1991 Neuvostoliiton ja Varsovan liiton hajottua. Venäläisessä geopolitiikassa tämä kylmän sodan päätyminen on tulkittu merivaltojen voitoksi. (Dugin 1997, 66, Gadžijev 1997, 198-211, Panarin 2000, 293-294.) Venäjä menetti turvallisuusvyöhykkeen, jonka Neuvostoliitto oli rakentanut toisen maailmansodan päättyessä. Venäjä joutui lähes samanlaiseen tilanteeseen kuin vallankumouksen jälkeen, joskin nyt sen alue Suomenlahden pohjukassa on hieman suurempi, koska sen hallussa on osa Suomelta valloitettua Karjalaa. Lisäksi sille jäi Itämeren eteläosassa Kaliningradin alue, jonka ongelmana on irrallisuus Venäjästä Liettuan ja Latvian itsenäistyttyä.

Cherifin Auhon 1924

Itämeren etelärannalle syntyi pienten valtioiden ketju. Ennen toista maailmansotaa Neuvostoliitto oli suhtautunut kielteisesti naapurivaltioidensa keskinäisiin liittoihin tai liittymiseen läntisiin liittoihin. Tätä politiikkaa se jatkoi sodan päätyttyä ja suhtautui kielteisesti Suomen ja Ruotsin liittoutumispyrkimykseen. Vasta Neuvostoliiton hajoaminen antoi syäyksen myös Euroopan Unionin laajentumiselle. Niinpä Ruotsi ja Suomi liittyivät v. 1995 Euroopan Unioniin. Lisäksi Suomi katsoi Pariisin rauhansopimuksen sotilaalliset artikkelit rauenneiksi velvoitteista ja Neuvostoliiton kanssa solmimastaan turvallisuussopimuksesta. Tämän kehityksen seurauksena on, ettei Venäjän sotilaspoliittinen asema Itämeren piirissä ole yhtä vahva kuin Neuvostoliiton ollessa voimissaan.

Venäjän taloudelliset menetykset olivat myös merkittäviä. Vuosikymmenien kuluessa Moskova oli investoinut huomattavia summia Baltian infrastruktuuriin, joka palveli imperiumin eikä Baltian etuja. Latvian Ventspilsiin se oli rakentanut Itämeren alueen suurimman öljynvientisataman, josta viedyllä tuotteilla se oli ansainnut huomattavat vientitulot.

Nyt Venäjä joutuu maksamaan Latvialle vuokraa ja kuljetusmaksuja.

Oleennaista on, että Neuvostoliiton hallitsemasta ”rauhan merestä” tuli avoin liikenneväylä, ja rannikkokansat voivat jälleen vapaasti kehittää luontaisia merellistä elinkeinojaan. Mantereisen Venäjän kannalta Itämeren uusi tilanne on ennen kaikkea turvallisuuspoliittinen. Viro, Latvia ja Liettua ovat sotilaallisesti heikkoja ja muodostavat suppeassa mielessä sotilaallisen tyhjiön. Kaikissa Itämeren maissa käydään kiivasta turvallisuuspoliittista keskustelua.

Kansat ja Itämeri

On hedelmällistä tarkastella Itämeren tilannetta mentaliteettien kautta. Itämeren alueen pienille kansoille kuten tanskalaisille, ruotsalaisille, suomalaisille, virolaisille ja latvialaisille Itämeri on merkinnyt ja merkitsee olemassaolon ja elinkeinoelämän perustaa. Kartalla Suomi nähdään mantereen osana, mutta tärkeimpien teollisuuden alojen kannalta Suomi on saari, koska yli 90 % viennistä ja tuonnista tapahtuu meritse. Liettuan rannikko on lyhyt ja maa on aina

ollut enemmän sisämaahan kuin merelle suuntautunut. Venäjä, Puola ja Saksa ovat suuria maita ja niillä on aina ollut Itämeren ulkopuolisia intressejä.

Rantavaltioilla ei tosin ole ollut yhtenäistä Itämeri-politiikkaa, ja ne ovat kautta aikojen kiistelleet pikkuasioista kuten kalastusrajoista, satama- ja luotusmaksuista jne. Vasta EU:n laajeneminen on yhdistänyt tavoitteita ja nyt asioita tarkastellaan laajemmasta näkökulmasta. Voidaankin sanoa, että kolmannen vuosituhannen alussa Länsi-Euroopan tilanne on aivan erilainen kuin 1920- ja 1930-luvuilla. NATO ja EU yhdistävät länttä, ja Neuvostoliiton ylivallasta vapautuneet Baltian maat katsovat lännen olevan paras tie Venäjän mahdollista ekspansiota vastaan. Siksi ne ovat pontevasti pyrkimässä sekä NATO:n että EU:n jäseniksi. Riippuu näkökulmasta, miksi prosessia kutsutaan. ”Harmaan” vyöhykkeen maat katsovat palaavansa yhteisöön, johon ne ovat aina kuuluneet. Venäjän kannalta on tapahtumassa NATO:n ja EU:n tunkeutuminen itään.

Venäjälle supervallan aseman menettäminen on ollut nöyryyttävää ja sen vaikutuspiiristä irronneiden valtioiden aktiivinen pyrkiminen NATO:on ja Euroopan Unioniin on ollut vaikeasti hyväksyttävissä. Venäjä on tietoisesti vaikeuttanut tätä prosessia.

Koska EU on aikaisemmin ilmoittanut, ettei se hyväksy jäseniksi sellaisia maita, joilla on rajaongelmia, on Venäjä yrittänyt jarruttaa Viron ja Latvian integroitumista länteen siten, ettei se ole solminut rajasopimuksia a.o. maiden kanssa. Rajat on kuitenkin piirretty kartoille, merkitty maastoon ja niitä vartioidaan kansainvälisesti hyväksytyjen normien mukaisesti. Virolaisten mielestä EU onkin antanut ymmärtää, ettei rajakysymys voi olla Viron ja Latvian jäsenyyden ehtona. (Raik 2000, 103.)

Toinen tärkeä kiistakysymys on Baltian maiden venäläisen väestön asema. Imperialistisen tavan mukaan Neuvostoliitto alkoi sodan päätyttyä sijoittaa venäläisiä valloittamiensa alueille varmistaakseen niiden uskollisuuden Moskovalle. Alkuperäiset asukkaat kokivat tulokkaat valloittajien edustajiksi ja maiden itsenäistyttyä yhteiskunnan latentti venäläisvastaisuus purkautui avoimena vihamielisyytenä.

Venäläisväestö voidaan kuitenkin jo nyt nähdä

uuden kulttuurin alueina. Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Kaliningradin alueella elinkeinoelämä ja merenkulku ovat kehittyneet erittäin nopeasti. Varsinkin Viron ja Suomen välinen kaupallinen liikenne on kasvanut valtavasti. Tähän uuteen kulttuuriin myös venäläisen väestön nuorempi osa on päässyt mukaan. Tämä selittää heidän myönteisen suhtautumisen NATO:n ja EU:n laajenemiseen. He katsovat tulevaisuuden tulevan lännestä eikä Venäjältä, jossa vallitsevat vielä vanhat rakenteet. (Raik 2000, 101.)

Lännen taloudellinen kehitys on tärkein Itämeren alueen kehitykseen vaikuttava voima. Vuosikymmenien ajan Neuvostoliitto vastasi lännen haasteisiin sotilaallisella voimalla. Tuo tie johti umpikujaan, ja Venäjän valtiollinen johto ymmärtää, että Venäjä hyötyisi yhteistoiminnasta lännen ja muiden Itämeren maiden kanssa.

Venäjän suhde NATO:n ja Euroopan unionin laajenemiseen

Venäjän ainoa mahdollisuus on mennä mukaan läntisen mallin mukaiseen kehitykseen. Tätä varten maan on kuitenkin ylitettävä monia esteitä. Venäjällä on historialliset syynsä pelätä länttä. Ratkaisevaa Itämeren alueen yhteistyön kehittämisessä on sotilaspoliittikka, jolloin suhde NATO:on muodostuu tärkeäksi. Mitä mahdollisuuksia Venäjällä on yhteistyöpolitiikan harjoittamiseen? Yllä kuvattujen muutosten vuoksi Venäjä on joutunut rakentamaan puolustuksensa uudelleen, mutta yleisesti ottaen tämän hetkinen tilanne on täysin erilainen kuin 1920-luvulla. Venäjällä ei tällä hetkellä vallitse muusta maailmasta eristävää ideologiaa. Kommunismin ja eristäytymisen paremmuutta tähdentävät ideologiat ovat sisäpoliittisissa kiistoissa jääneet tappiolle, ja poliittinen johto pyrkii aktiivisesti rakentamaan yhteisiä länteen.

Kulttuuri ei kuitenkaan ole nopeasti muutettavissa. Läntinen sotilasliitto oli vuosikymmenet Neuvostoliiton vihollinen, ja sukupolvien ajan kouluopetuksessa ja propagandassa tähdennettiin NATO:n pahuutta. Tältä pohjalta on ymmärrettävissä Venäjän kielteinen suhtautuminen NATO:n itälaajentumiseen. N.A. Nartovin mukaan tämä johtuu siitä,

että NATO on Yhdysvaltojen koko maailmaa koskevin hegemoniapyrkimysten välikappale. (Nartov 2000, 209-230.)

Protesteista huolimatta laajentuminen on edennyt vaihteittain. Saksojen yhdistyessä NATO laajensi reviiriään Itämeren etelärannikolla. Puolan liitteesä NATO: on vuonna 2000 läntisen sotilasliiton alue kasvoi merkittävästi. Seuraavan kerran NATO ottaa uusia jäseniä vuonna 2003. Mikäli Baltian maat pääsevät silloin NATO:n jäseniksi siirtyy lähes koko Itämeren etelärannikko NATO:n haltuun. Näin tulee päätökseen Neuvostoliiton hajoamisesta Itämeren piirissä alkanut kehitysvaihe.

Venäjällä ymmärretään, että hajonneen Neuvostoliiton keinoilla NATO:n laajenemista ei voida vastustaa. Venäjän suhde NATO: on onkin muuttunut. Venäjä ei enää ole Neuvostoliiton kaltainen yhden mielipiteen diktatuuri, vaan asenteissa on nähtävissä eroja. Venäläiskansallisissa ja jälkikommunistisissa Neuvostoliiton palautusta kaipaavissa piireissä NATO:n laajenemiseen suhtaudutaan kuitenkin täysin kielteisesti. (Dugin 1997, 54-57.)

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjällä oli vaikeuksia poliittisen linjan löytämisessä. Viitisten toista vuotta kestäneen harhailun ja etsinnän jälkeen venäläiset saivat luotua uuden geopolitiikkaan perustuvan ideologian, joka ulottaa vaikutuksensa turvallisuuspolitiikkaan. Käydystä tieteellisestä ja poliittisesta keskustelusta voidaan päätellä ideologian keskeiset käsitteet seuraavasti:

1. Venäjä on oma kokonaisuutensa, yksi suurista kulttuureista.
2. Venäjä on suurvalta.
3. Vahva armeija on isänmaan turvallisuuden paras takaaja.
4. Taloudellisesti voimakas ja poliittisesti vakaa valtio takaavat kansalaisilleen turvatun elämän.

Tämä ideologia sisältää arvoja, joita kansallismieliset tiedemiehet ja poliitikot ovat esittäneet. Ideologia on saanut laajaa kannatusta mediassa väestön keskuudessa. On myös huomattava, ettei ideologia rakenna esteitä kansainväliselle yhteistyölle. Venäjällä ymmärretään, että ainoa tie kansainvälisen arvovallan parantamiseen on poliittinen vakaus ja ta-

loudellinen kasvu. Vuodesta 1998 lähtien Venäjä on vakiintunut ja sen taloudellinen ja sotilaallinen voima ovat kasvaneet. Näin maa on saanut pohjaa uuden ulkopolitiikan rakentamiselle.

Maan keskusjohto on uudistunut kahden viime vuoden kuluessa. Presidentti, hallitus ja duuma ovat kysyneet harjoittamaan aiempaa linjakkaampaa politiikkaa. Itämeren kehityksen kannalta on kiintoisaa, että valtakunnan uusi johto on pääasiassa Pietarista. Sillä voitaneen olettaa olevan konkreettisempi suhde länteen, merenkulkuun ja kansainvälisyyteen kuin valtakunnan aikaisemmalla johdolla. Myöskään suhde NATO: on ei Venäjällä ole yksipuolisen kielteinen. Venäjällä ja NATO: lla on neuvottelusuhde, Venäjällä on edustusto Brysselissä ja NATO: lla Moskovassa. Balkanin kriisi tosin katkaisi suhteet, mutta ne on kuluvana vuonna palautettu entiselleen. NATO: n ja Venäjän suhdetta on myös käsitelty tieteellisessä keskustelussa. (Parhalina 2000.)

NATO: n lisäksi EU: n laajeneminen vaikuttaa Itämeren asemaan lännen ja idän yhteisenä väylänä. Sotilaallisen asenteensa tähden Neuvostoliitto ei pitänyt Euroopan unionin kehitystä kovinkaan tärkeänä. Vasta Euroopan unionin aktiivisuus ja itälaajeneminen ovat muuttaneet Venäjän suhtautumisen Uniiniin. Korfulla 24. kesäkuuta 1994 sovittiin Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Venäjän Federaation välinen yhteistyösopimus, jonka artikloissa 35-39 sovittiin molemminpuolisesta merenkulun kehittämisestä. Sopimus perustui niin sanotuille yleisesti hyväksytyille länsimaisille arvoille kuten ihmisoikeuksille. Ensimmäinen Tšetšenian sota aiheutti sen, että sopimus astui voimaan joulukuussa 1997. (Haukkala & Toivonen 2001, 68-69.)

Venäjän talous ei kuitenkaan ollut valmis sopimuksen edellyttämään syvempään yhteistyöhön. Siksi EU ja sen jäsenmaat katsoivat tarpeelliseksi laatia uuden Kölnissä 4. kesäkuuta 1999 hyväksytyyn ”Euroopan unionin Venäjä-strategian”. Siinä määritellään yksityiskohtaisesti EU: n tavoitteet Venäjän suhteen. Lähtökohtana on Venäjän käsittäminen eurooppalaiseksi valtioksi, joka on palaamassa harharetkiltään muun Euroopan yhteyteen. Strategiaassa todetaan Venäjällä itsellään olevan päävastuu tulevaisuudestaan, mutta keskeisenä linjana on vaa-

timus Venäjän kehittämisestä läntisten demokraatioiden kaltaiseksi yhteiskunnaksi. Sopimuksessa mainitaan yleisesti yhteistyö Itämeren alueilla, mutta asiakirja ei sisällä konkreettisia ehdotuksia.

Venäjälle esitetyt vaatimukset ovat herättäneet yleistä hämmennystä. Venäjällä lännen vastaiset piirit ovat saaneet niistä perusteita politiikalleen, mutta lännessä jotkut ovat katsooneet niiden olevan liiankin yleisiä. Heidän mielestään Venäjälle on asetettava selvät säännöt ja vaadittava niiden noudattamista, jotta siitä kehittyisi demokratia. (Haukkala & Toivonen 2001, 71-72.)

Yhteistyö lännen kanssa on Venäjälle välttämätön ja se valmisteli ja julkaisi syyskuussa 1999 oman EU-strategiansa. Siinä kiinnitetään erityistä huomiota yleiseurooppalaisen yhteistyöinfrastruktuurin kehittämiseen. Mantereiselle Venäjälle Itämeri on merkinnyt vain porttia, jonka kautta päästään maailmalle. Näin on tänäkin päivänä. Ulkomaan kuljetuksissaan Venäjä on riippuvainen muiden Itämeren maiden kuljetusväylistä ja niinpä strategiassa todetaan: ”On yhdistettävä Baltian sekä Keski- ja Itä-Euroopan maiden kautta kulkevan transitoliikenteen

normalisointiin liittyvien kysymysten diplomaattisin keinoin tapahtuvan ratkaisun hakeminen omien vaihtoehtojen kuljetusreittien ja lastinkäsittelypisteiden kehittämiseen”. Myös liikenneväylien rakentamisessa Venäjä haluaa olla mukana siten, että venäläisille yrityksille taataan mukanaolo suunnittelussa ja rakentamisessa. Infrastruktuurikohteiden rakentamiseen ja suunnitteluun Venäjä vaatii rahoitusta länneistä. Tarvittavan finanssipanoksen vastalahjaksi Venäjä on valmis päästämään EU:n alukset sisävesireiteilleen. Ehtona on vielä vastavuoroisuusperiaate ja EU:n tuki reittien modernisoinnille.

Tässä on nähtävissä merkittävä muutos Venäjän liikennepolitiikassa, sillä sen alukset ovat päässeet EU:n sisävesille kuten Reinille ja Ruotsin suurille järville, mutta se ei ole päästänyt reiteilleen vieraita aluksia. Tällä tulisi olemaan kauaskantoiset taloudelliset ja jopa sosiaaliset seuraukset Venäjän sisäiselle muutokselle. Tämä olisi täysin vastakkaista edellä mainitun Panarinin ideologialle. Tosiasiassa Venäjä palaisi eurooppalaiseen perheeseen, josta kommunismi sen erotti.

Lähteet

- Dugin, A. (1997), *Osnovy geopolitiki. Geopolititšeskoje budušeje Rossii*. Moskva.
- Gadžijev, K.S. (1997), *Geopolitika*. Moskva.
- Gumiljov, L.N. (1993), *Ritmy Evrazii: epohi tsivilizatsii*. Moskva.
- Haukkala, H. & Toivonen, A. (2001), EU:n yhteinen Venäjä-strategia: kohti yhteistä tragediaa? – *Ulkopolitiikka* 1/2001.
- Istorija severnogo krestjanstva*. Arhangelsk 1984.
- Juntunen, A. (1999), Pohjois-Venäjän yhteydet Länsi-Eurooppaan. – Rytkölä, H. (toim.) *Kultalähteen kahta puolta. Kainuun ja Karjalan vaihteita*. Jyväskylä.
- Leskinen, L. & Silvast, P. (2001), *Suljettu aika. Porkkala Neuvostoliiton sotilaallisena tukikohtana 1944-1956*. Helsinki.
- Mackinder, H. (1904), The Geographical Pivot of History. – *Geographical Journal* 23.
- Mahan, Alfred T. (1890), *The Influence of Sea Power Upon History*, New York.
- Mahan, Alfred T. (1897), *The Interest of America in Sea Power*. London.
- Nartov, N.A. (2000), *Geopolitika*. Moskva.
- Panarin, A.S. (1999), *Rossija v tsiklah mirovoi istorii*. Moskva.
- Panarin, A.S. (2000), *Globalnoje polititšeskoje prognozirovanije*. Moskva.
- Parhalina, T.G. (2000), Rossija i NATO. Problema vosprijatija. – *Evropa i mir. Problemno-tematitšeski sbornik*. Moskva.
- Raik, K. (2000), Viron ja Venäjän kiista odottaa ratkaisua. Raja vailla sopimusta. – *Ulkopolitiikka* 3/2000.
- Semjonov-Tjan-Šanski, V.P. (1915), *O moguštšestvennom territorialnom vladenii primitelno k Rossii. Otšerk po polititšeskoj geografii*. Petrograd.
- Semjonov-Tjan-Šanski, V.P. (1928), *Rajon i strana*. Leningrad-Moskva.
- Vernadsky, G. (1969), *A history of Russia. Volume V. The Trasdrom of Moscow 1547-1628, Part I*. New Haven-London.